FERDINANDY GYÖRGY

OROSZOK

Amikor bejöttek… Sokáig így emlegettük: amikor 1945 telén bejöttek az oroszok. Most csak azt szeretném elmondani, hogy ebből – amikor bejöttek – mit látott egy tízéves gyerek. Abból, hogy 1945 telén keresztülment az országon a front.

Nem mondhatnám, hogy vártuk őket. Rossz hírük volt. Mi Budán legfeljebb azt vártuk, hogy vége legyen a háborúnak. Tudtuk – csak a vak nem látta –, hogy elvesztették a németek.

1944 karácsonya még békésnek volt mondható. Nagyszüleimnél elénekeltük a Mennyből az angyalt, s a Kisjézus ajándékai vidáman csillogtak a fa alatt. És akkor, az ünnep kellős közepén, megszólalt a telefon.

– Winternitz professzor! – pisszegett ránk nagyapám, az új Szent János főorvosa.

– Mit mond?

– Hogy Hűvösvölgyben már bejöttek!

– Te szent isten! – suttogta nagyanyácskám. – Na és? Mit csinálnak?

– Semmit – vont vállat nagyapa. – Vacsoráznak.

Ezek után már az sem lett volna meglepő, ha hozzánk, a Farkasrétre is beállítanak. Ez azonban még késett: a németek a temető kriptái közé fészkelték magukat. A visszavonulóknak még arra is maradt idejük, hogy átmeneküljenek a túlsó, a pesti partra. Mielőtt még a levegőbe repültek a hidak.

Mi már csak egy belvárosi óvóhelyen, a Franklin Társulat könyvlerakatában láttuk meg az első orosz katonákat. Ketten voltak, németeket kerestek. De itt lent csak riadt civileket találtak, és egy sebesültet, akinek anya udvarlója, a fogorvos éppen levágta – amputálta – a lábát.

– Nyemecki? – kérdezgették.

– Nyemecki kaputt! – felelte a fogorvos.

És a két fiatal katona sietett tovább. Ezek voltak az első orosz szavak. Később a felnőttek megtanítottak nekünk mást is. Azt, hogy dajmikleba, adjál kenyeret, karban fújtuk. De anyánk nem engedett ki a ház elé, a pincébe a nagyok hozták le a kint zsákmányolt orosz kenyeret.

Amikor biztonságosnak ítélte a helyzetet, anyánk útnak indult velünk nagyapa rendelője felé. Nem volt szerencsénk: a Kálvin téren még folytak az utcai harcok.

– Menj haza, mutti! – kiáltott ránk egy német a kapu alatt.

– Menj haza te! – válaszolta mérgesen anyánk. – Én itthon vagyok!

És húztuk tovább a szánkót a kőkemény, fekete havon. Rajta öcsém, kishúgom és a matracok.

Átvágtunk a Kálvin téren, ahol még állt a szökőkút. Elértük nagyapa rendelőjét a József – később Bangha Béla – utca nyolc alatt.

Nem volt villany, nem tudtunk befűteni. Magunkra csavartuk a plédnek nevezett lópokrócokat. Anya kint a Ráday utca sarkán állt sorba kenyérért. Fölöttünk, mesélte, még Raták géppuskázták az utat.

Aztán nagyapa rendelőjébe is benyitott két orosz. Idős emberek voltak, éppen csak körbejártak, a polcokról egy zsákba söpörték a műszereket.

– Minek az nekik! – sóhajtott anya. – Persze – legyintett –, náluk is vannak orvosok! Utána sokáig nem láttunk több oroszt. Innen is továbbhúztuk a szánkót, keresztül a füstös romokon. Akármilyen hihetetlen, nem láttunk több katonát a kőkeményre fagyott, fekete havon.

Mindenféle árusok állították meg anyát. Citrompótló, szódabikarbóna!, kiabálták. A rikácsolásuk ma is a fülemben van: Itt a valódi celofán!

Megérkeztünk a Vörösmarty utcába, ahol nagyapának háza volt a negyvennégy bé alatt. Itt ért a nagyszüleim halálának híre. Többé már hiába tárcsáztam a számukat (25-74-25) a rendelőből.

PODMANICZKY SZILÁRD

ÖRÖK ÉLET MEG EGY NAP

(részlet)

2021. augusztus 3. – 101,7 kg (Kárpitos, Kornélia, szerviz, Fehérvár)

Forró vattacukorba csomagol a nap. Ömlik a hő a képzelet erőműveiből. Siófok, kárpitos. Sehol egy árnyék. A sokadik csöngetésre kilép egy férfi a házból, szótlanul kinyitja a kaput, a vizsla szimatot vesz. A házban bemutatják a szövetmintákat, a választék túlmutat a fantázia határain. Egyszerűség, ez a lényeg, mondom magamban, aztán a székekre kiválasztok egy vörös rózsamintákkal teleindázott szövetet, amely zömében pamut. Ez is fontos az elektrosztatikus feltöltődés miatt. A kanapé merészebb választás, a neonzöld támla és könyöklő közepébe drapp ülőke kerül. Megnyugtató, mintha csak azt mondaná, ülj rám, és hunyd le a szemed, ne gondolj semmire, maradj velem. A döntésben nem az a lényeg, hogy nehéz vagy könnyű, hanem hogy meg kell hozni. A döntés magabiztosságában alázattal beismerjük tévedékenységünket. És utána lehet menni ebédelni.

*

Ennek az étteremnek a címét egy szervizkocsi oldaláról olvastam le. A reklám hatékonysága 100%, soha többé nem láttam. Egy fiatal pincér pimaszul válaszol kérdésünkre, hogy lehet-e már ebédelni. Három pincér igennel, a pimasz nemmel válaszol. Röhög a merészségén. A gombaleves legalább ekkora tréfa. Aztán egy biztonságos rántott szelet árnyékába húzódom, friss káposztasaláta, ami fontos pillanata az életemnek. Végre átlátom a káposztasaláta lényegét, ami valójában a napokkal előtte készített grillezett sült paprika öntetének köszönhető. Ugyanaz: só, cukor, ecet, víz. A Horváth Ilonkában nincs káposztasaláta. Az étteremplacc hatalmas, mégis a mellettünk lévő asztalhoz húzódik egy pár. A nő veszettül másnapos,

de úgy tűnik, allergiájával palástolja. Érzem, ahogy majd' szétesik a feje, a dohány másnapos íze, a bőr dehidratált, a körmök beleakadnak az abroszba, az étlapon minden ételnek egyforma szaga van. Egyetlen tanácsot adhatok neki: ne akarj jobban lenni, mert ha ellene mégy, még jobban fáj.

*

Okosnak lenni könnyű, felejteni nehéz. Hirtelen eszembe jut a napokkal ezelőtti áramszünet. Egyszerre minden elhallgatott. Megszűnt az az édeskés zümmögés, amit az árammal járt világ gerjeszt az agyban. A tévék szemhéjai lecsukódnak, a hűtőben álomra hajtja fejét a darázs, és a kutyák is abbahagyják a csaholást. Odalett a biztonság, csak a mechanikus reklámok működnek. És útjára indul a csendes káosz, hogy a maga rendje szerint kitakarítsa a mágia világát. És ebben a pillanatban belépünk az autószalonba, a szokásos éves szervizre átadjuk a kulcsokat. Fotocella nyitja a műhelykaput, a váltóáram 50 hertzen muzsikál tovább. Látom Beethovent, ahogy a kabrió üres ülésére dobja a parókát, aztán gázt ad, és a kerekek csikorogva falják az aszfaltot. Mindent megkaphatsz, amire vágysz, de csak a vágy marad a tiéd. A pénz nem tud vásárolni, neked kell helyzetbe hozni magad. Ahogyan itt és most két órára autó nélkül kicsapva a prérire, ahol a napfény átvilágítja az agyat, és a szervezet utolsó víztartalékait préseli át a bőrön, hogy a test kiszáradt óceánjába fulladj. Ne várj könyörületet. Expect no mercy. Ahogy a Nazareth sugallta gyerekkoromban. És nem is vártam. Tudtam, hogy csak akkor az enyém az utolsó szó, ha kimondom. Milyen messzire sétáljunk az autószalontól a városszéli kánikulában, hogy ha két óránál mégis hamarabb kész az autó, akkor is visszaérjünk? Ez a kérdés valóban 35 Celsius feletti. Távolban a kanyargós út fölött sötét foltot pillantok meg. Fák. Egy hatvan éve épített lakótelep reményteli árnyai. Ahol minden lakásból a túlélés húslevesillata, a paprikás krumpli felhője bolyong a szikkadt támlájú padok között. Reményt csak a közös reménytelenség ad. Innen már senkinek nincs lejjebb, és ezen a föld mélye sem ronthat. Kiszakadt szúnyoghálók, lepergett festékű ablakkeret. Amott műanyag nyílászáró az emberi támogatás formája. Sakktábla betonból, rajta nyolc sörösdoboz üresen. Itt már nem születnek lábnyomok a porban, a kavicságy csak a virágoknak megfejthetetlen terep. Ez a szellem hatvan éve leng a lakópark fölött, és bevonja lakóit, mint lótetűt a cement. A hőség még szélesebbre nyitja kapuit, a két óra lassan lepereg, vissza a luxusba. Az autóval megszökünk, mint két jól nevelt gyerek.

2021. augusztus 4. – 102 kg (Varasd)

Egy igazi igazság: Ha nem marad, hagyunk! De lehet-e menekülési útvonalat keresni, amikor nincsen rá szükség? Erre kaptunk választ a magyar–horvát határon. Letenye, kishatár. Olyan ez, mint mikor hezitálsz, hogy melyik sorba állj, melyik a gyorsabb, rövidebb, aztán persze hogy beragadsz. Nincs jó választás, mert nem ismered az összes döntési paramétert. Több mint fél órát állunk azon a határátkelőn, ahol a police.hu szerint nincs sor. Mindez, persze, aprópénz. Jut eszembe! Kidolgoztam egy pénzügyi tervet a varasdi közlekedésre. Úgy kell átlépni a határon, hogy apróban legalább 1 kuna legyen nálad. Ugyanis amikor Varasdnál kijössz a pályáról, 16 kunát fizetsz, vagyis egy nagyobb címletből visszakapsz 4 kuna aprót. Ez már összesen 5 kuna. Varasdon a parkolás óránként pont ennyi. Tehát parkolsz a varasdi piacnál egy órát, addig szépen bevásárolsz, a piacon pedig ügyelsz, hogy sok aprót kapj vissza, legalább 15-öt, ami már elég egy háromórás városnézésre, ebéddel együtt. A legjobb étterem a Verglec, ahol szerdánként fileki (pacalleves) van a

napi menüben. A pincér már nevet, tudja, hozza hozzá a házi sütésű kenyeret. Borravalót annyit kap, hogy legközelebb is tudja a dolgát. Egy nap Horvátországban olyan érzelmi befektetés, mint idegen automatából készpénzt felvenni OTP-s bankkártyával.

2021. augusztus 7. – 102,1 kg (Fűnyírás)

Amikor öt óra után hosszában átsüt az utcánkon a nap, végigfut az aszfalton a fény, kirajzolja azt az enyhe ívű medencét, amit az utca eleje és vége bezár. Nagy a forgalom, pedig zsákutca. Nincs járda, csak fák és bokrok szegélyezte útszalag. Ha nyírom a füvet, hátralépésnél körülnézek. A kábellel rendet tartok, mindig az áramforrástól húzom. A füvet nem gyűjtöm össze, a száraz eltűnik két nap alatt. A nyár elején nagy okosságból kitámasztottam a fűgyűjtő ketrec lecsapófedelét, hogy jobban szétszórja a kés a füvet. A munka közepén járhattam, mikor sípcsonton lőttem magam egy kaviccsal. Azóta először átgereblyézzük az üvegszilánkok miatt. Egy mondás szerint a magyarok azért nem takarítják az utcafrontot, nem ültetnek virágot, nem söprik a leveleket, mert még nem döntötték el, hogy a Kárpát-medencében maradjanak-e. Hát, nem tudom. Én nyírom a füvet, de néha rajtam van a mehetnék.

2021. augusztus 8. – 102,9 kg (Hévíz, dinnye)

Járok a tóra fürdeni, ahogy ma is mentünk, kocsival. A víz 34 fokos, a tó közepén lebegve olyan ez a táj, mintha ezer éve ismerném. A meleg víz, a mozdulatlanság lenyugtat. Az egész bőrfelület megtelik gázbuborékokkal. Délkelet irányában áll két fűzfa, egy nagyobb és egy kisebb. Amikor fúj a szél, olyanok, mint két bozontos szörny, akik egymást kergetik. A tóban áramlatok vonulnak, észrevétlenül visznek arrébb métereket. Elgondoltam itt egy filmsorozatot, ahogy egy-egy fürdőző pár beszélgetésébe hallgatunk bele: A kórház a halálfélelem és a biztonságérzet 60-40% arányú keveréke. Vannak fiatalok is, de többségük valamilyen betegségtől terhelten lebeg. Az oroszok többnyire hangosak és kölnisek. Szép emlékű oroszórákat idéznek, amikor jelentéssel kezdtünk az ucsityelnyicának. Vastagon kihúzott száj, fehér bőr és szuicid szőke haj. Anya orvos, apa mérnök, a gyerekek pedig a kutyával játszanak vagy sakkoznak, hogy pallérozzák az elméjüket, amire nagy szükségük van, hogy hasznosíthassák az űrkutatásban, amitől szép lesz a jövő, kiteszik a táblát: Vigyázat, jövünk! Aztán ott vannak a keleti fürdőzök. Épp ezen a napon fakadt sírva egy kínai lány a lépcsőn, mert nem várták meg a többiek. Úszóöv volt ugyan rajta, de nem tudott úszni, és ez az ő megítélése szerint életveszélyes. Csak úgy nyomta a rizsát, az egész tó tőle zengett, aztán végjátékként beintett a barátainak. Egyszer majdnem belefulladtam, de ezt hagyjuk, sokkal jobb dolgok várnak ránk hazafelé. Például egy hatalmas dinnyeföld. Fonyódnál Lengyeltóti felé jövünk le a pályáról, és néhány kilométer után balra ott a dinnyés viskója, mögötte a dinnyeföld. Van minden, zöld bélű sárgadinnye, fekete görög és a nagy kedvenc, a rubin. Ennek még névjegye is van, matrica minden dinnyén. Tudod, hogy azok termelik, akik árulják, tudod, hogy közvetlenül fizeted meg a munkájukat, és rábízod a dinnyeválasztást. Otthon még be sem kerül a hűtőbe, de már a fele elfogy. Nem boszorkányság, így utazunk a dinnyeföld belsejébe.

2021. augusztus 9. – 103,4 kg (Kerti borotva)

Ezen a napon a kertben borotválkoztam elektromos borotvával. Tükör nélkül. Csak úgy, vakon. Akkor vettem észre, hogy emlékezetből látom magam a tükörben. A borotva volt a kurzor. Ahol érte az arcomat, ahol beletúrt a szakállamba, pontosan láttam az elképzelt tükörben. A végeredményt nem láttam, de nem is volt érdekes, a 3 mm-es távtartó tette a dolgát. Hullott a fehér szakáll a fűbe, vitte szét a kertben a szél a DNS-t. Forradalmi érzés egyszerre több irányba szállni látni a génjeinket. Anno, mikor elkezdtem az otthoni fodrászkodást, a kukába hajított hajamat látva is komoly önismereti leckét kaptam. De ez a szállni a széllel minden eddiginél felemelőbb. Valahol ott lehetnek a gyökerei, mikor egy téli házibulából hazafelé tartottam éjjel egy óra tájban, és hiába mozgattam a lábaimat, nem haladtam. Akkor éreztem először, hogy most az egyszer könnyebb lenne repülni.

2021. augusztus 12. – 102,5 kg (Torna)

Kinyílik előttem az elektromos ajtó, belépek egy hatalmas terembe, a kupolája tíz méter magas. Kezemet a kézfertőtlenítő alá tartom, egy férfi a homlokomnak szegezi a műszert. Mehet, mondja, majd a mögötte ülő nő megállít, és megkérdezi, hova megyek. Tornázni, válaszolom. Innentől kezdve bármit csinálok, a rendszer része vagyok, tudom, mit kell tennem. Elindulok a 15 méter hosszú mozgássérült-feljárón, a lengőajtónál összeütközöm egy szőrös karú masszőrrel. A vastag szőrzet dörzspapírként szántja fel a bőrömet, az érzés percekig velem marad. A zárt és fülledt lépcsőházon át fölmegyek az első emeletre, ahol négyen ülnek a padokon a követ nézve. A plafonon ventilátor teker, a levegő egyenletesen mozog az ablak nélküli teremben. Óra ketyeg a falon, évek óta két percet késik. Megállok *A másik lift működik* feliratú tábla mellett, és eszembe jut egy régi Slade-szám: Far far away… Most ezt hallgatom, és újra fiatal vagyok. Hamvas. Cuki. És meggondolatlan. Gázt adok a motoromnak, és a túlsúlyos hátizsákomnak köszönhetően egy kanyarban beleforduloK az árokba, a nadrágom kiszakad, vérzek, de kit érdekel, a kormányt helyrehúzom, a bovdeneket megigazítom, a lógó indexet letöröm és elhajítom, lenyomom a berúgókart, a szél belekap a hajamba, és elhúzok innen a jó büdös francba… A liftajtó kinyílik, kitolnak rajta egy szebb napokat látott idős nőt, összetéved a tekintetünk, látom a szemében, hogy megbékélést keres, hogy elfogadhassa mindazt, ami történik vele. Kinyílik a tornaterem ajtaja, csuromvíz mamák és papák lépnek ki rajta. Boldogok, mert újra tudnak járni, csodát tesz velük a nyújtás. Az izzadás felélénkíti az anyagcserét. Valahogy más most eltöprengeni a múlton, a szerelmeken, a csalódáson, a házépítésen, és azon a rohadt kölcsönön. Újra kinyílik az ajtó, most már én jövök, belépek a tornatérbe. Mindenütt labdák, párnák, eszközök, tornaágyak, bordásfal és valami természeten túli fény, mintha az angyalok birodalmába lépnél, ahol minden földi bűnödet megbocsátják, mi több meghallgatnak, elmondhatod, milyen nehéz volt az élet, és most éppen hol fáj, miért nem sikerül lehajolnod az Intersparban a leejtett pénztárcáért. Aztán fölteríted az ágyra a szaunalepedőt, és finoman rádőlsz. És a varázsló elkezdi mutatványát veled. Mozog a kéz, a láb, fordul a csípő, hanyatt fekve biciklizel, és lassacskán testté változol. Azzá a testté, amiről eddig mit sem tudtál. Föltűnik, milyen szimmetrikus vagy. A mozdulatok könnyűek, mégis ismeretlenek. Azt eddig is tudtad, hogy a test enni kér, de azt nem, hogy a mozgás is táplálék. És a varázsló tovább fűzi bűvészmutatványát, mígnem egyszer csak azt mondja, egészségedre. A kábulatból az utcán ébredsz, és a hatalmas platánok alatt elsétálsz az őszbe. A tested már nincs egyedül. A varázsló ott áll mögötted, és figyel.

2021. augusztus 24. – 101,8 kg (Írás)
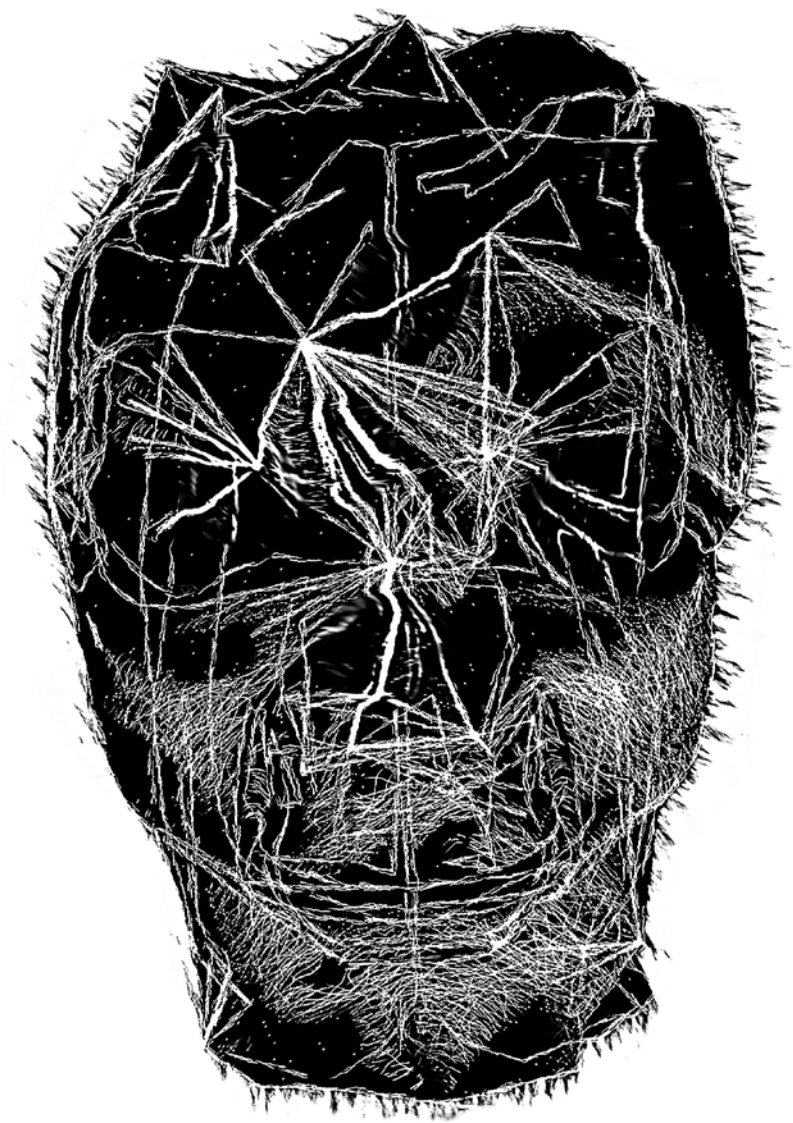
Az írás tiszta tudomány, minden egyes mondattal számot adsz arról, mit értettél meg a világból, és mit nem. Éppen ezért tiszta fejjel kell írni, kilépni az üzlet világából, a show-biznisből, az „idő pénz" mondavilágából, hogy áthangolj egy sokkal nagyobb gépezetre, az univerzumra, amelyben minden nem humanoid eredetű tudás elérhető. Abba kell hagyni az írást, hogy eljuthass az íráshoz. Nem neked kell írni, az írásnak. Az írás hang, kép és gondolat folytonos zenei hullámzása. A legérzelmesebb aktus, amiben a világegyetem egyesül veled, hogy megszülд az írást. A nap vékonyan áll a horizont felett, a szél a fák lombjait nézi. Nincs külön te meg én, ugyanannak a létezőnek a részei vagyunk.